



Curatorial > INTERRUPCIONS

Aquesta secció proposa una línia de programació destinada a explorar el complex mapa de l'art sonor des de punts de vista diferents.

En la sèrie INTERRUPCIONS aprofitem el vast coneixement musical dels artistes i comissaris implicats en RWM per a crear una sèrie d'"interrupcions" de la programació Curatorial. Amb el format d'una música a la carta mesclada, els nostres productors habituals tenen carta blanca per elaborar un recorregut estrictament musical amb un únic paràmetre inicial: que el fil conductor de la seva mescla sigui original i singular.

En aquest nou episodi José Manuel Berenguer i Carlos Gómez han sel·leccionat quinze moments entre les 300 Gigabytes d'informació acústica recollides en les múltiples campanyes del projecte Sons en Causa, dedicat a recollir enregistraments de camp en entorns en procés de canvi irreversible per motius de creixement econòmic.

A càrrec de José Manuel Berenguer i Carlos Gómez.

Continguts del PDF:

- 01. Sumari
- 02. Llista de temes
- 03. Crèdits
- 04. Agraïments
- 05. Llicència

José Manuel Berenguer i Carlos Gómez són compositors, artistes sonors i artífexs del col·lectiu Orquestra del Caos i l'arxiu sonor Sonoscop. Sons en Causa és un projecte de l'Orquestra del Caos, realitzat amb el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament.

www.sonoscop.net

www.sonoscop.net/sonoscop/sonidosencausa

www.sonoscop.net/sonoscop/orquestradelcaos.html

INTERRUPCIONES #8

Sons en Causa

Selecció d'enregistraments de camp d'entorns medioambientals en procés de canvi irreversible.

01. Sumari

Hem pres registre del patrimoni sonor propi d'una sèrie de contextos culturals llatinoamericans en l'entorn mediambiental dels quals, per bé o per mal, són previsible canvis irreversibles a curt i mig termini deguts al creixement econòmic. L'Orquestra del Caos va iniciar la presa de mostres l'octubre de 2009. En l'actualitat, l'arxiu recull 300 Gigabytes de mostres del paisatge sonor de set contextos llatinoamericans. Concretament del Trapezi Amazònic (Brasil, Colòmbia, Perú), Pacífic Nord, Centre i Carib Sud (Costa Rica), Cerrado (Goiània, Brasília, Brasil), Quilino-Salinas Grandes (Córdoba, Argentina), El Soberbio-Saltos del Moconá (Selva Misionera, Argentina), Yacuui (Veneçuela), Chimalapas (Oaxaca, Mèxic) i Rio Baker (Aysen, Patagònia Xilena).

La recollida i difusió de dades sonores per al seu ús ulterior en projectes artístics i d'investigació és precisament la raó d'ésser de Caos->Sonoscop. El nostre projecte, en virtut de la intervenció artística internacional de naturalesa sonora, pretén generar sensibilitat cap a aquests aspectes, en primera instància, al voltant dels contextos on té lloc la recollida de mostres sonores i, d'altra banda, en cadascun dels entorns culturals on treballen els artistes implicats en les convocatòries internacionals emeses per l'Orquestra del Caos. Així mateix, a l'essència del projecte hi ha la intenció d'introduir en la pràctica artística metodologies pròpies del quefer científic i el contrari, proposar a la ciència que surti d'ella mateixa i adopti maneres de fer pròpies d'altres contextos.

José Manuel Berenguer i Carlos Gómez, desembre de 2011

02. Diari dels enregistraments de camp

12 d'octubre de 2009, a les 11.28 h. S 04.13.132 – 0 069.56.701. Moll de Letícia, Amazones, Colòmbia.

Davant per davant de la tercera posició nostra les llanxes viatgen molt més ràpid, de manera que els seus motors sonen moltíssim més fort. Som a tocar de la riba, en un camp ras, uns quants centenars de metres encara més al sud que la segona i a setanta metres de distància del camí que presumiblement porta a Tabatinga, sempre davant d'Illa Fantasia, que, tot i la proverbial mobilitat del riu, s'està a l'altre costat del canal. Com que les parets del canal en aquest punt són altes, els ecos semblen amplificar els sons. Fan un veritable espectacle sonor. Senzillament, esfereïdor. Bell, però esfereïdor. Tant, que em pregunto com és possible que una cosa així pugui impressionar favorablement el meu sentit de la bellesa. Saturaran l'enregistrament!, malgrat que ens separen més de deu metres del lloc per on ha passat la que s'ha acostat més.

Quan arriba la calma, es distingeixen els greus de la música de les cases de darrere, que són a l'altre costat del camí. És clar que si em desplaço uns quants metres cap a elles, puc sentir les motos, el mitjà de transport més popular en les poblacions de la zona i, el motor de les quals, com el dels *peque-peques*, és responsable d'un dels sons més abundosos per aquí. La ciutat sencera sona a motor d'explosió. Quan arriba la joia que ni motos ni llanxes s'entesten a ser màscara de tot so natural, juntament amb el bum-bum de la música, se senten motors elèctrics, potser ventiladors. No hi ha descans ni joia completa. Només graus de contaminació acústica.

12 d'octubre de 2009, a les 17 h. S 04.13.848 – 0 069.56.631. Port de Tabatinga, Amazones, Brasil.



[S 04.13.848 – 0 069.56.631. Port de Tabatinga, Amazonas, Brasil]

Aquesta presa té lloc ara en un turó, mont des del qual s'aprecia una panoràmica de tot el so del moll de Tabatinga. Ens hem instal·lat en una mena de balcó i ara mateix som objecte de l'efecte gotim aquest que citen alguns antropòlegs: els nens que feien volar els estels una mica més enllà s'han desplaçat a jugar a prop nostre. Entre curiositat i exhibicionisme. Són estels molt rudimentaris. És curiós que les seves veus tot just se senten.

Tal és el fragor del Moll, unes quantes desenes de metres per sota nostre. Petards a l'esquena. No els veiem. En canvi, sí els vaixells i les llanxes al port, tot i que, només sentim els que van molt ràpid. Se'n van els nens, però els altaveus romanen als seus llocs i borden. Recordo la pregunta d'en Carlos al bar, no fa encara dues hores. Com seria això sense música? Paradisiac. I sense vaixells? Els ocells inicien el seu cant diari de l'ocàs i els petards de tant en tant els acompanyen. No s'espanten. Algú entén què fan aquí els pobres ocells?

Finalment un *peque-peque* supera el nivell sonor de les músiques, però en minorar, el seu so s'enfondeix dins el brogit dels bars del moll. De lluny estant, una llanxa ràpida el supera una altra vegada. Res a fer: aviat l'engoleixen aquelles cançons country-eurovisives barrejades amb no se sap ja què, perquè, des d'aquí dalt, fins i tot sento alguna cosa que m'imagino que és música celta. Algun xiulet o algun crit agut, però tot emmascara tot mentre cau la nit. Una moto arriba i, per sort, al conductor se li acut aturar el motor. Tot just un minut més tard, se'n va i ens obsequia amb el batec regular i ponderat del seu motor de quatre temps que s'allunya. Què ha vingut a fer aquí?

17 d'octubre de 2009, a les 23 h. S 04.04.960 – 0 069.58.036. Maloca Moruy, Amazonas, Colòmbia.

Deu ser que avui els animals tan aviat apareixen com desapareixen. O sóc jo que canvio la percepció de les coses? Convinc que tant és qui sigui el que canvia. L'interessant és que paleso un canvi. Encara més: que aquest canvi es doni, independentment de si algú l'acusa o no. Un altre avió. Un bimotor militar? Amb la quantitat d'històries que acabo de sentir avui, no hi ha manera de concentrar-se en l'escolta.

Cayetano i Elvis han parlat una estona llarga d'enemics i enfrontaments. Gairebé sempre, els oponents eren uns altres sabedors; així, uns altres suposats posseïdors de coneixement, de poder. Si no, es tractava d'éssers mítics, com la Curupira, el monstre sense cap i amb un ull a l'abdomen, menjador de carn humana. També, de la Sónida, aquella dimensió indígena que sembla a cavall de la il·lusió i l'èxtasi i d'aquestes selves interiors inaccessibles en l'interior de la mateixa selva.

20 d'octubre de 2009, a les 17.04 h. S 04.00.134 – 0 069.53.701. Estació d'estudis biològics El Zafire, Amazonas, Colòmbia.

Zafire significa sorra blanca en llengua huitoto. I és que el sòl és de terra blanca, especialment al bosc *varillal*. Les espècies dominants de la zona són, segons Ever, el nostre guia, i en termes seus, *hevees* nítides, paquires (castanyer de la Guaiana) i *disimbes*. En arribar, tan exhaust i sufocat com nosaltres, ens explica que per aquí canta una *verrugosa* de quatre metres de llarg i mig pam d'ample. Es tracta d'aquell escurçó terrífic que uns diuen que han vist i altres, que ningú no ha vist mai. Té gràcia. Novament, els mites de la selva. El que se sent acaba veient-se de tant imaginar-ho. A la selva, quan algú et diu haver vist alguna cosa, no pots estar segur que realment l'hagi vist. Pot ser que només l'hagi sentit.

Fa estona que ha deixat de ploure, però l'aigua encara cau dels arbres. Són allí els insectes de sempre, força crescudets, per l'hora. N'hi ha per totes bandes. En tots els plans. Quin resultat acústic es produiria si els bacteris i, en general, els microorganismes generessin vibracions de pressió audible? Els ocells se senten molt poc densos.

Quan fa una estona que estem callats, tímidament apareixen actors nous, amb les seves periodicitats noves i les seves bandes passants lleugerament distintes. Molt a prop tenim un grill amb un patró sonor rítmic, sens dubte, però que sembla manifestament aleatori per alguna causa. L'aparença d'aleatorietat sorgeix en condicions perceptives extremes. Si el tempo és lentíssim, i no pot



[N 10.24.895 – 0 084.07.143. Reserva Natural La Tirimbina, Costa Rica]

dir si el patró és rítmic i previsible o aleatori i imprevisible, però això no significa que en si les distàncies temporals no siguin gairebé iguals. Mentre pensava en aquesta qüestió, les cigales han començat les seves emissions circulars. De sobte han callat, gairebé al mateix temps que una branca carregada d'aigua ha estat a punt de caure'm al damunt. Al cap de poc, un so molt greu se sent, que ve d'El Zafire. Ha estat un tro? Espero que sí, perquè, si no, és un terratrèmol o una nau espacial.

6 d'abril de 2010, a les 18.33 h. N 09.59.570 – 0 083.01.820. Aparcament de l'església principal de Limón, costa del Carib, Costa Rica.

Em sembla que mai havia vist una església amb aparcament. De factura futurista, sembla una nau espacial amb una creu blanca i lluminosa. Deu ser dels anys cinquanta o seixanta, dic jo, per la seva semblança amb la de Le Corbusier. Amb el campanar sense campanes, l'església és a la part més cèntrica de Limón. A la dreta, rere la tanca, un establiment de menjars ràpids. Al davant, a l'altre costat del carrer, una paradeta de fruites i una mica més cap a l'esquerra, uns quants comerços. Hi ha bastant ambient. De l'església, que té les portes obertes del tot, en surten tota mena de melodies piadoses. Fa un moment, versió en castellà de "When the Saints Go Marching In". I, és clar, tot amplificat. No val la pena entrar-hi: molt millor i més divertit, escoltar aquestes melodies amb nota *blue* barrejades amb el baix del techno dels cotxes que passen.

Som dimarts. Perquè hi hagi missa avui a aquesta hora, ja hi ha d'haver devoció per aquí. Deia Otto aquesta tarda que l'església té més poder aquí que a Espanya. Sigui com sigui, no crec que els d'aquí siguin més mentiders i demagogs que els nostres. Per mi, només els diferencia una qüestió de sabor. La manifestació pública més aparent de l'església catòlica dels nostres dies es podria resumir en un eslògan: "al poder secular a través de l'espiritual". Els seus representants haurien d'orientar les seves intervencions públiques cap a terrenys verdaderament espirituals on no hi hagués el menor indici d'intervenció en la vida no religiosa.

A l'interior de la paradeta de fruites, un televisor. És clar: esports. Esports i música religiosa. Bona combinació; comparable amb la de gospel i techno. Poca música caribenya se sent per aquí. La veu del predicador ens arriba inquisidora a través de la porta oberta i m'allunya dels meus pensaments. Per fi, una mica de gospel es barreja amb un arreglament metàl·lic, clàssicament de salsa.

9 d'abril de 2010, a les 17.43 h. N 10.24.895 – 0 084.07.143. A cinquanta metres per damunt del sòl. Reserva La Tirimbina, Costa Rica.

No hem pogut resistir la temptació de gravar el que ens sembla un insecte habitant dels arbres. A una quarta part del pont, d'un arbre altíssim sembla sorgir la font que ara ens interessa més. Des d'aquí no es veu el terra. M'aposto alguna cosa que som a més de cinquanta metres enlaire. Ha de ser una colònia d'insectes. De tant en tant, l'emissió canvia de freqüència bàsica. Formidable. Si surten del tronc se'ns mengen vius, perquè som just al davant. Una de les coses que em sembla més notòria d'aquest so és el canvi sobtat de freqüència. Com que molt probablement es tracta d'una colònia, aquest comportament podria produir-se per sincronització. O és que tots els individus són sensibles a les oscil·lacions d'alguna variable ambiental, com la temperatura o la concentració d'alguna substància?

A aquesta hora comença el temps més bell de la selva. De dia no passen aquestes coses. Crec que això és el més impressionant que mai he sentit en una selva. Sembla una màquina i aquesta percepció situa màquines i insectes en nivells contigus de complexitat. Els acosta, i així es justifica intuïtivament l'extensió del concepte de màquina a dominis que no tothom està disposat a acceptar com a propis de les màquines. A més, suggereix una jerarquia de complexitat per a les màquines en què absolutament qualsevol element d'aquest univers tindria cabuda.

L'activitat sonora de la colònia s'atura en sec i deixa sentir les altres fonts de so a les quals, per la seva potència i proximitat, emmascarava. Allà, lluny, caigudes de fulles. Molt més lluny encara, el temible udolador, que per la seva veu poderosa



[S 27.08.281 – O 054.05.037. Selva Misionera, Argentina]

deu haver salvat la vida en més d'una ocasió. M'he abalanzat a la barana del pont, però ni així s'albira el terra. Això és una selva autèntica. Es fa de nit i el concert no ha fet sinó començar.

12 d'abril de 2010, a les 17.53 h. N 10.50.191 – O 085.36.960. Parc Nacional de Santa Rosa, passada la Hacienda Santa Rosa, costa pacífica, Costa Rica.

Anàvem a enregistrar un entorn més humit per acabar la jornada, però en sortir a la carretera asfaltada i parar per canviar la reductora a normal, m'ha semblat que el motor feia un so molt estrany. D'intensitat molt variable, el so venia de fora. Pensàvem que eren granotes, però deuen ser insectes que s'instal·len a cantar als arbres, com les cigales. Quan un que és a la vora calla, se senten els seus congèneres llunyans en la mateixa freqüència. No són els únics cants animals de dinàmica variable. Hi ha altres insectes. La cosa és que els marges dinàmics són tan grans que de vegades temo que saturin la gravació. Espectacular.

És clar que són insectes. Comencen amb una periodicitat lenta, perceptible com a ritme. En accelerar-se, aquesta sensació se substitueix per la d'altura. Les diferències de fase entre els diversos emissors ubicats aquí i allí, literalment, per totes bandes, generen una notable sensació acústica d'espai. Malgrat l'alta densitat de la vegetació, el bosc sec es mostra en tota la seva profunditat espacial.

Un ocell enorme deixa caure un fruit a dos metres escassos d'aquí. Després aixeca el vol pesadament i es para en silenci en un arbre pròxim. Sembla un gall fer. Els insectes que, sense veure'ls, asseguraria que són descomunals ens abandonen poc a poc per deixar-nos sols amb els grills comuns.

16 d'abril de 2010, a les 16.04 h. N 10.18.156 – O 084.47.447. Monte Verde, Costa Rica.

Ens hem acostat a l'ocell de cant metàl·lic-cristal·lí que ahir ens va fascinar tant. El so és estranyament metàl·lic. Com si fos una modulació en anell. Penso això últim i un so nou apareix en el camp acústic: no estic segur de si és una altra font o si es tracta de l'amfibi aquell que sembla una sirena. De sobte, sonen tots els animals força lluny. És com si ens haguessin vist. Segur que ens han vist. Habitualment, costa una bona estona que es restableixi l'ordre sonor un cop ens detenim a enregistrar en algun punt. Alguna cosa canvia sobtadament. S'acosta el nostre objectiu? No és clar encara. Dificil parlar de perspectives quan la font de fons general és tan poc densa com les colònies d'insectes. És clarament l'hora dels ocells, però estranyament se senten encara molt tímidament. Els amfibis són també ocasionals.

L'indret és preciós. El presideix un vell capoquer en què viuen moltes altres plantes. Centenars, segurament. Ocasionalment, sento alguna cosa que sona a moble de fusta, que frega sobre un terra també de fusta. Ja l'he sentit abans. La quantitat de plans és impressionant aquesta tarda, però el nostre objectiu, l'ocell metàl·lic-cristal·lí s'allunya cap als fons de la vall i ens deixa sols amb el *cantus firmus* rítmic d'un au persistent. El que preval a aquesta hora és l'ocasional. També el vent ho és, que, com ahir, agita només les copes dels arbres. L'únic no ocasional és l'amfibi del començament. Se'n fa un conscient quan els altres li ho permeten. S'acosta el metàl·lic-cristal·lí i els persistents callen. Li tenen por o respecte?

No, perquè tornen de sobte a la càrrega i l'altre continua per allí. El grinyol de fusta torna i un segon més tard, quan la tempesta rugeix de lluny, el vent es manifesta per enèsima vegada. Retorna així el color electrònic del començament de la presa: un ocell de cant que jo reproduiria amb una modulació de freqüència sobre la freqüència de tall d'un filtre ressonant. Comença la tempesta. Lleus moviments dels arbres, brisa i una tempesta llunyana i que, si se manifestés de forma més contínua, semblaria un avió. Però no. És una simple tempesta i algun insecte nocturn tímidament la invoca quan al modulador de filtre ressonant li plau puntuar-la.

22 de juny de 2010, a les 14.43 h. S 16.39.813 – O 049.20.617. 902 metres d'altitud. Micròfon orientat al nord-est. Morro do Mendanha, Goiânia, estat de Goiás, Brasil.



[S 15.47.941 – 0 047.52.003. Congrés Nacional de Brasil a Brasília, Brasil]

Els *morros* són muntanyes. Avui visitem els que ofereixen vistes panoràmiques de la ciutat. Una moto baixa pel camí de terra ple de sots i per davant de la Tienda dos Milagros. El conductor llança un cop de botzina agut que no obté resposta. Només queda el continu que prové de la ventilació de les instal·lacions adjacents a una antena de comunicacions. En aquest morro, l'accident geogràfic més gran de Goiânia, hi ha unes quantes antenes i són molt altes. Pertanyen a les emissores de televisió.

Hi ha *barbatimãos* i molts altres arbres. El terreny sembla sec, però no ho deu ser tant, si hi ha tanta vegetació. Les antenes i la divinitat s'apleguen als morros, aquí. Hi ha esglésies de companya, amb els seus bancs coberts per una carpa de lona, i altres edificacions segurament relacionades amb el negoci religiós. Hi va haver cap miracle per aquí? Quin? Hi ha res que no sigui un miracle? El terra sec que dóna lloc a tanta vida vegetal és miraculós, sens dubte. El que és diví i les comunicacions: un tema de gran interès, no només per a l'esquizofrènia o la paranoia. Aquest lloc, que com l'altre morro, també deu ser sant. Està ple de rètols piadosos. "Senhor Jesus, a vossa presença nos alegra", diu un que hi ha damunt l'entrada d'una carpa. Però no tots parlen del mateix. "L-i-x-o", diu un cartell en un arbre al qual s'amarra una hamaca. *Lixo* vol dir "deixalla". Déu i les deixalles també són tema preferit d'alguns.

22 de juny de 2010, a les 18.22 h. S 16.36.267 – 0 049.15.708. 788 metres d'altitud. Micròfon orientat al nord. Bosc de la Universitat de Goiânia, estat de Goiás, Brasil.

Hi ha mones en aquest bosc, però amb prou feines produeixen sons ara. El que més se sent és notable. Deu ser un ocell. El rang melòdic del seu cant és molt extens. Ha estat una estona força a la vora. Feia escales ascendents i descendents. Acaba d'anar-se'n una mica més enllà, cap a l'avinguda que voreja el bosc. S'aprecien moviments en l'espessor, produïts potser per les mones que hem vist abans, en entrar, i que s'eleven sobre la base constant del cant dels grills, integrada clarament per dos components de freqüència: un és agut, l'altre, mig greu. La ciutat se sent en la llunyania i un cotxe discoteca va escampant aguts pel campus.

Entre tota la naturalesa macroscòpica, els insectes són el que s'assembla més a les nostres màquines; per això són més previsibles que altres animals. Al contrari que les mones, que no deixen de moure's: les seves anades i vingudes són el més imprevisible de l'entorn. Els seus cruixits i gestos ofegats poden manifestar-se en qualsevol moment de la nit, mantenir-se durant un temps indefinit i tornar o no tornar a sonar. Si analitzéssim els sons dels seus gestos com a llenguatge, en quina jerarquia de Chomsky s'escauria col·locar-los?

25 de juny de 2010, a les 17.58 h. S 15.47.941 – 0 047.52.003. 1067 metres d'altitud. Micròfon orientat a l'est. Entre el Congrés Nacional i els Indis Evangèlics, Brasília, Brasil.

Fa fresqueta en l'esplanada del davant del Congrés Nacional. Un cotxe de policia s'està parat a l'entrada de la petita avinguda transversal sense trànsit. Tenim sort: una processó de motos i vehicles oficials passen per davant. D'est a oest, com si haguessin sortit del Congrés. No fan gaire soroll. Els espais són tan grans, que la pressió és baixa a pesar del trànsit intens. Fora del trànsit i els vianants, no hi ha res.

Això és monumental! Em recorda la Catedral de Bourges, enorme, enfilada en un turó, amb les cases petitíssimes al voltant. A l'Edat Mitjana, aquesta diferència de mida era prou com a signe del poder diví. Brasília és el símbol del poder de l'Estat. El poder canvia de mans, però continua necessitant símbols per manifestar-se. Potser fer servir símbols sigui l'única manera de fer-ho si no es vol exercir-lo directament. A més, si s'exerceix, pot ser que es reveli ineficaç, segons la finalitat a què l'exercici del poder es pretengui destinada. El nivell de soroll pot ser, també, signe de poder. Però segur que també ho és la magnificència de l'espai. Això es transmet per la vista i, per descomptat, encara que no sigui conscient per a tothom, per l'oïda.

Els ministeris, en formació a costat i costat de l'esplanada, contrasten amb les tendes plantades a la gespa en senyal de protesta. Negres, fosques, sense llum,



[S 30.11.810 – 0 064.36.234. Plaça de Villa Quilino, Córdoba, Argentina]

pertanyen a uns indis de confessió evangèlica. Lluiten perquè els roben la terra. Desgraciadament, un clàssic sempre al dia. Des de fa mil·lennis.

24 de juliol de 2010, a les 7.49 h. S 30.19.086 – 0 64.55.500. 252 metres d'altitud. Micròfon orientat al sud-est. Matinada al sud de Campo Comunitario, Quilino, Córdoba, Argentina.

De matinada, abans que ningú, canta la *rondanita*. Li diuen així per la seva semblança sonora amb una rondana (un coixinet) quan una de les seves boles s'encalla.

El cant del gall, que des de les tres de la matinada no ens abandona, ara llunyà, ha estat substituït gairebé de cop pel de les espècies salvatges. La *rondanita*, que era l'única quan hem arribat, també ha callat. Però canten moltes altres espècies diferents. Pel ritme d'una d'elles, diria que per allí sona un cant semblant al d'una tórtora. És un pèl més ronc que la imatge que guardo d'aquesta espècie des que per primera vegada em vaig fer conscient del seu cant al centre de França. Les tórtores apareixen per totes bandes i callen per un moment quan els xiulets d'altres, més àgils i emfàtics, adquireixen protagonisme. Sembla com si s'entestessin a fer el *cantus firmus* de tota la resta. Qualsevol diria que constitueixen una mena de textura sobre la qual els altres s'assenten.

Però la textura no existeix per si sola. Com l'espai, que cobra existència i es corba amb ella, la textura es genera per l'existència del so mateix. No existeix si no és que algú canta o que soni alguna cosa, rítmicament o no. Això, hi ha molts músics que ho haurien d'entendre. Si les tórtores no estiguessin, la textura estaria feta d'aletesigs sobtats i aïllats, de cucleigs llunyans i refilats mòbils, de refilades que bombollegen; cap d'ells gaire present. L'espai sonor s'expandeix i es contrau en la ment de qui escolta. Així, la nova refilada bombollejant que brolla al nord pot ser viscuda com una expansió a la qual succeeix la contracció d'un xiulet descendent, gairebé piulat, insegur en la sintaxi de les altures, però repetit amb insistència cap al sud-oest.

26 de juliol de 2010, a les 10.50 h. S 30.12.547 – 0 64.28.110. 435 metres d'altitud. Micròfon orientat a l'oest. Plaça de Villa Quilino, Córdoba, Argentina.

“Vostès són com nosaltres: busquen la llibertat”. Ho deia Horacio Britos en acomiadar-nos. Té raó. Ens assemblem molt.

Amb el cotxe aparcad al costat d'un *aguaribay* (pebrer bord) centenari, productor de boletes rosades de pebre, ens vam instal·lar al centre de la plaça. Crida especialment l'atenció que hi hagi ocells cantant a aquesta hora tan tardana del matí.

Protegides per uns murets de totxo, destaquen tres coníferes de fulla molt llarga. Julio Catalano m'explica que són pins de Monterrey. El tronc és com el dels del Mediterrani. Els lloros femella, que hi tenen els seus nius enormes instal·lats, van cuclejant d'una a l'altra. Ens estan fent un concert magnífic. El seu cant no és un simple grall. D'una complexitat considerable, d'acord amb les seves capacitats cognitives, les seves produccions sonores van del simple grall a la frase articulada. Allò més comú en aquest enregistrament són les converses entre uns quants individus, integrades per sons de duració i formes dinàmica i freqüencial molt diversa, amb les consegüents accentuacions rítmiques, que són particularment riques. Fins i tot les repeticions d'entonacions identificables com un únic element formal diferenciat són distintes entre si. Un pot passar molta estona escoltant-les sense apreciar-hi repeticions. En realitat, no hi ha recurrències exactament iguals. No hi ha periodicitat en els cants comunitaris dels lloros femella i això assenyala ben clarament la seva condició de fenomen caòtic. El fet que visquin en comunitat influeix en la complexitat de l'objecte que s'escolta. En realitat, no té sentit provar d'analitzar el cant d'una única cotorra si no és en relació amb el cant de les altres.

A Mesa Redonda no hi ha cases. Només és una cruïlla amb nom, però al mapa apareix com una població. Ja fa mitja hora que s'ha post el sol, així que el que sona més són els grills. És l'estructura rítmico-tímbrica sobre la qual la nostra percepció, tan propensa a establir dicotomies entre fons i forma, disposa un cant



[S 27.13.270 – 0 054.05.037. Selva Misionera, Argentina]

de xiulets atiplats. Què és percebre sinó destacar un senyal sobre la resta? Entre els senyals que la meua percepció decideix proposar com a forma sense la intervenció contradictòria de la consciència, no només hi ha l'ocell dels xiulets: un cucleig molt interessant s'acaba de produir prop del micro. A més, per allí se senten uns cruixits com de fusta. Pel fet que són molt poc periòdics, estic gairebé segur que els produïa un animal en moure branques. Tot això és forma, és clar, però si me n'oblido i dirigeixo la meua atenció a allò que de començament em proposo com a fons, els grills, comprovo que també són formes. I al seu interior, més formes. Em fa la impressió paranoide que arribaria a esmicolar els sons fins a l'infinit i continuaria escoltant-hi formes. Per descomptat que no. L'experiència humana té límits.

Les estrelles han sortit i, vés a saber, pot ser que demà tampoc plougui.

24 de juliol de 2010, a les 8.39 h. S 30.19.033 – 0 64.56.809. 251 metres d'altitud. Micròfon orientat al sud-oest. Campo Comunitario, Quilino, Córdoba, Argentina.

Al nord-oest d'Ischilín, a tocar de les Salinas Grandes, l'hora més freda del matí és entre les vuit i les nou del matí. Com que el nivell d'entrada és molt baix, hem obert el micròfon al màxim. Tot se sent, fins al més mínim frec de la roba. Per descomptat, també la raspa que no som capaços de controlar. Per això hem d'allunyar-nos del micròfon.

Hi ha de tot a aquesta hora, però sona fluixet: espetecs, roncs, refilades, piuladissa, bramuls i cucleigs. Fins i tot, un cop d'alguna cosa que acaba de caure en una casa llunyana.

Amb la sortida del Sol, que va pujant i d'aquí a poca estona escalfarà, sembla que els nivells de so s'han anat intensificant. Les tórtoras queden lluny ara. Fàcilment es deixen de percebre quan es produeixen aleteigs de diversa entitat o algun so com un ronc. Deu ser un mamífer que mastega alguna cosa. És com ara greu i dur, de localització poc precisa. Contrasta molt amb un piulet agut, ben definit i localitzat a la branca d'un ginjoler, que sembla marcar un ritme de *zortzico* en contrapunt amb un tritlleig que sona en el tronc d'un quebratxo blanc del qual abans ha sortit una bandada de cotorres. El sol m'escalfa la cara. Espero que aviat m'escalfi la mà amb què escriu. Aquest ocell *zortzico* és ben especial. Però ha callat i allà lluny només queden les tórtoras, que no paren. Déu n'hi do, la vitalitat.

03. Crèdits

Sons en Causa és un projecte de l'Orquesta del Caos, realitzat amb el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament. Concepte i selecció d'enregistraments de José Manuel Berenguer y Carlos Gómez. Imatges de l'Orquesta del Caos.

04. Agraïments

Agraïments a tots els artistes participants.

05. Llicència

2012. Aquest podcast està publicat sota una llicència Creative Commons – Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 No adaptada (CC BY-NC-ND 3.0).